



П'ятнадцяте грудня Класна робота

**Складне речення. Будова
складного речення й
логічні помилки в ньому**

«Додай слово»

- *Розділ мовознавства, що вивчає словосполучення та речення –*
- *Розділ мовознавства, що вивчає розділові знаки –*
- *Граматична основа — це*
- *Головний член речення, який вказує, про кого чи про що говориться в реченні -*
- *Головний член речення, що вказує, що робить підмет чи який він є -*
- *Речення за метою висловлювання поділяються на*
 - *Речення, яке спонукає до дії, називається*
 - *Речення, яке в певній мірі виражає емоції, називається*
 - *Речення, в якому є і підмет, і присудок -*
 - *Речення, які мають тільки один головний член, називаються*
- *Речення, в якому є другорядні члени речення, називається*
- *Речення, що не має другорядних членів, називається*

ПРОСТІ РЕЧЕННЯ З ОДНИМ ГОЛОВНИМ ЧЛЕНОМ (ОДНОСКЛАДНІ)

	Тип односкладного речення	Спосіб морфологічного вираження головного члена	Приклади
Дієс- лівн і	Означено-особові Присудок указує на певну особу	дієслово у формі 1-ї або 2-ї особи теперішнього чи майбутнього часу або наказового способу	Для добрих друзів відчиняю дім (А. Малишко). За правду, браття, єднаймося щиро (Леся Українка).
	Неозначено-особові Дія здійснюється невизначеною особою	дієслово у формі 3-ї особи множини теперішнього чи майбутнього часу або у формі множини минулого часу	Покромсали життя моє на частки, на тьмяну січку слів і суєти (Л. Костенко). Либонь, і правду кажуть про гуцула (Леся Українка).
	Узагальнено-особові Дія сприймається узагальнено як характерна для будь-якої особи	дієслово у формі 2-ї особи однини, 3-ї особи або 1-ї особи множини	Удосвіта встанеш — більше діла зробиш (Народна творчість). Дарованому коневі в зуби не дивляться (Народна творчість).
	Безособові Дія або стан мислиться незалежно від активного діяча	безособове дієслово; прислівник (часто сполучаються з дієсловом-зв'язкою); дієслівна форма на -но, -то; неозначена форма дієслова	Кілька днів мело дрібненьким колючим сніжком (В. Козаченко). Надворі було тихо, як у хаті (І. Нечуй-Левицький). Проса покошено (М. Рильський). Як же мені не любити руки твої золоті (В. Сосюра).
Імен- ні	Називні	іменник у формі називного відмінка	Варшава. Театр. Акорди пісенні (Л.Дмитерко).

Визнач вид односкладних речень

1. Як одягалися в давнину?
2. На чийх раменах стоїмо?
3. Вона підкорила Європу.
4. За що цінують дуб.
5. Про що розповідають кольори?
6. Бережімо багатства природи.
7. Чого не знайдеш в Україні?
8. Падають зірки.
9. Як виникають озера.
10. Коли копають картоплю.
11. В Україні досліджують атом.
12. Топчу, топчу ряст.

Ускладнене речення



Просте ускладнене

Містить у собі	Приклади
1. Звертання	Мамо, схиляюсь перед іменем твоїм.
2. Однорідні члени речення	Рішуче й завзято почав писати. (В. Шевчук)
3. Відокремлені члени речення	Степ, омитий дощем, яскраво зазеленів
4. Вставні і вставлені слова, словосполучення і речення	Сьогодні, ймовірно, піде сніг. Мешканці будинку (переважно люди похилого віку) зранку зібрались у дворі.

Ускладнене речення



Відокремлені члени

означення

прикладки (як
різновид
означення)

додатки

обставини

Непорушно
стоять
дерева,
загорнені в
сутінь,
рясно вкриті
краплистою
росою (М.
Коцюбинськ
ий)

Бійці,
здебільшого
вусаті
статечні
чоловіки,
зриваються
на ноги,
нагледівши
офіцерів, і
завмирають
у готовності
(О.Гончар)

Крім
запорожчан,
набилося,
звичайно,
багато і
місцевих (Я.
Баш).

Розплющив
ши очі,
Леонід
побачив над
собою
каламутне
небо (О.
Гончар).

Структура звертання

Непоширені звертання

- Пригадайте, **мамо**, те прощання край воріт, де сяяла роса. (Д.Павличко)
- Гірке, **Тарасе**, твоє панування, краще б до людей ішов у найми. (С.Васильченко)

Поширені звертання

- Запалай, **мій вогнику крилатий**, полум'ям привітним і незлим. (А.Малишко)
- **Печаль і гордість**, повніть моє слово. (М.Нагнибіда)

Ускладнене речення



Складне речення







Складним називається речення,
у якому є дві або більше
граматичних основ.



Кожна граматична основа разом з
другорядними членами або без них
утворює частину складного речення,
яка має будову простого речення.

Увага!!!

- Щоб правильно вказати вид речення, починайте з визначення граматичної основи. Пам'ятайте, що граматична основа може складатися з одного головного члена.

Коли кобра закохана, вона не спить.

Колискову для розбитих ліхтарів співає знову, аби ти її пригрів.

- Не варто плутати граматичну основу із однорідними та відокремленими членами речення.

*Сиди вдома, Ти до неї не ходи / бійся грому, Бійся темної води.
– **просте речення з однорідними членами.***

*Тепер ти ідеши улюблениця долі, зігріваючи поглядом. –
просте речення з відокремленою обставиною.*

Складним реченням

- називається синтаксична одиниця ,
- утворена з двох чи кількох об'єднаних за змістом та інтонацією частин,
- кожна з яких містить граматичну основу.

Наприклад:

А ранок стрівав їх
холодним дощем, і плакав
десь вітер в саду за кущем.



СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ

СПОЛУЧНИКОВИЙ ЗВ'ЯЗОК
(СПОЛУЧНИКИ, СПОЛУЧНІ СЛОВА,
ІНТОНАЦІЯ)

БЕЗСПОЛУЧНИКОВИЙ ЗВ'ЯЗОК
(ІНТОНАЦІЯ)

СКЛАДНОСУРЯДНЕ (СПОЛУЧНИКИ СУРЯДНОСТІ),
ЧАСТИНИ РІВНОПРАВНІ

СКЛАДНОПІДРЯДНЕ (СПОЛУЧНИКИ
ПІДРЯДНОСТІ, СПОЛУЧНІ СЛОВА).
Є ГОЛОВНА І ПІДРЯДНА ЧАСТИНИ.

Різновиди складних речень

Складне речення, в якому частини поєднуються лише за допомогою інтонації, називається

безсполучниковим

Наприклад:

Літає радість, щастя цвіте,
дзвенять пташки

в садах рясних, сміються
знову трави , квіти...



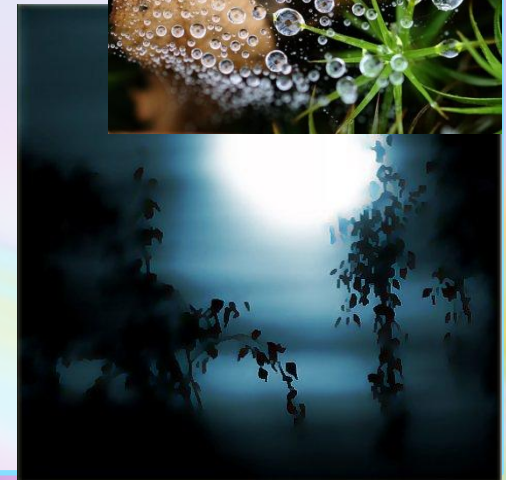
Різновиди складних речень

Якщо частини складного речення поєднуються, крім інтонації, за допомогою сполучників чи сполучних слів, такі речення є

сполучниковими

Наприклад:

Сходив місяць, і було видно ,
як над водою струмує
пасемцями молоденький
туман, а в кущах
зблискує дрібна ще недорідна
роса...



Сполучникові речення

Залежно від типів сполучників
сполучникові речення поділяються на:

складносурядні



**частини
поєднані
сурядними
сполучниками**

складнопідрядні



**частини поєднані
підрядними
сполучниками або
сполучними словами**

Наприклад:

Росте Антонич, і росте трава.

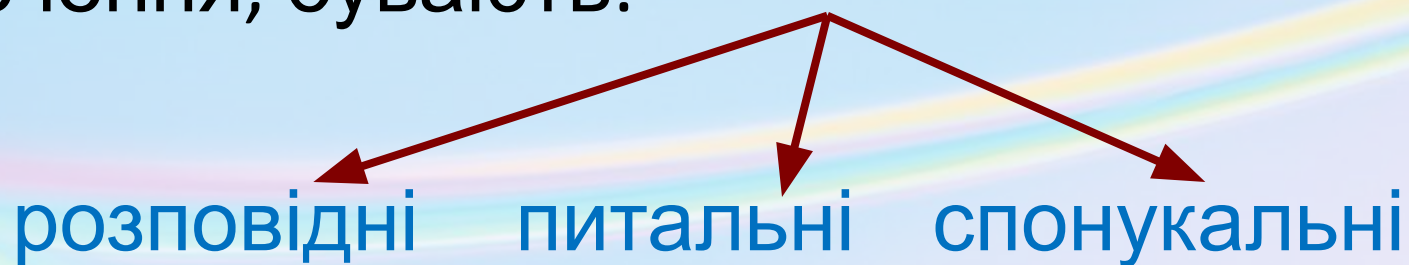
(складносурядне речення)



В небі ластівка мріє
далека, що на крилах
весну принесла.
(складнопідрядне речення)

Складні речення

за метою висловлювання, як і прості речення, бувають:



за інтонацією:



СКЛАДНОСУРЯДНЕ РЕЧЕННЯ –

**це речення, яке складається з
двох або кількох
рівноправних частин, з'
єднаних сполучниками
сурядності**

[] []
, і

Сполучники сурядності

ЄДНАЛЬНІ	ПРОТИСТАВНІ	РОЗДІЛОВІ
і, й, та (і), ні...ні, ані...ані, не тільки...а й Наприклад: <i>Сичі в гаю перекликались, та ясен раз у раз скрипів.</i>	а, але, проте, зате, однак, та (але) Наприклад: <i>Вітру на морі не було, проте клекотав сильний прибій.</i>	чи, або, чи то...чи то, не то... не то Наприклад: <i>Не то води шуміли, збігаючи в Дунай, не то вітер бився в заломах провалля.</i>

Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення

Єднальні сполучники:

і (й), та (в значенні і),
ні...ні; ані...ані; також

Протиставні

сполучники: а, але, та (в
значенні але), проте, зате,
однак

Розділові сполучники:

або, чи, то, хоч, то...то,
або...або

одночасність

Високі верби шуміли над
ровом, **і** небо між ними
синіло, наче емаль.

послідовність

Достигла нива колосиста,
і зріють яблука в саду.

Причинно-наслідковість

День видався холодний, **і**
угорі гули вітри.

протиставлення

До землі вже
притулювся зоряний
вечір, **а** з городів
запахло
чорнобривцями та
соняшниками.

зіставлення

На столі з-під рушника
виглядає житній хліб, **а**
поряд темніє пучок
польових волошок.

означають явища, що чергуються

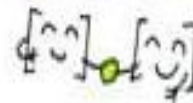
То сонце вигляне, **то**
знову туча...

означають явища, які виключають одне одного

Або рибку з'їсти, **або**
на дно сісти.

СПОЛУЧНИКИ СУРЯДНОСТІ

ЄДНАЛЬНІ



- і (й)
- та (=і)
- ні...ні
- ані
- також
- не тільки ... а й
- і...і
- притаму
- причому
- ані...ані
- як...так і

ПРОТИСТАВНІ



- ≡ а
- ≡ але
- ≡ та (=але)
- ≡ проте
- ≡ зате
- ≡ однак
- ≡ все не

РОЗДІЛОВІ



- Δ або
- Δ чи
- Δ або...або
- Δ чи...чи
- Δ то...то
- Δ не то...не то
- Δ хоч...хоч

Кома у складносурядному реченні

- **Кома ставиться** між частинами складносурядного речення, поєднаними сполучниками і (й), та, а, але, проте, зате, однак, або...або, чи...чи, ні...ні, то...то, не то...не то, хоч...хоч
- Сонечко зайшло, і надворі почало вже темніти.
- **Кома не ставиться**, якщо перед єднальним чи розділовим сполучником у складносурядному реченні є **спільний другорядний член**, що стосується обох простих речень
- На хвилину раптом стихли голоси і спинились тіні.
- **Кома не ставиться** між простими реченнями, що входять до складносурядного і тоді, коли для обох простих речень є спільним не тільки повнозначне слово, а й неповнозначне.
- Лише гул од копит степом котився та хліба шелестіли.
- Також **кома не ставиться** між двома питальними, спонукальними або окличними реченнями, з'єднаними сполучниками і (й), та (у значенні і), або, чи .
- Котра зараз година і коли вже прибуде потяг?.

КОМА НЕ СТАВИТЬСЯ:

1. Якщо обидві частини складносурядного речення з'єднані одиничним сполучником **і, й, та (і), або, чи** і мають спільний другорядний член або частки **тільки, лише, ще, навіть**:

*Десь перепел тьохкає **і** соловей співає.*

*Лиш гул від копит степом котився **та** хліба шелестіли.*

2. Якщо названі вище сполучники поєднують два питальних, спонукальних або окличних речення:

*Хай наша правда не вмирає **і** воля наша хай живе!*

Тире у складносурядному реченні

- Тире ставиться в складносурядних реченнях перед сполучниками і, та (у значенні і), коли в простих реченнях, що входять до складносурядного, говориться про швидку зміну подій, явищ або друге речення містить у собі несподіваний наслідок чи різке протиставлення Наприклад:
Несподіваний ривок — і ми відриваємося від землі.

Увага!!!

Не плутайте складносурядні речення із простими реченнями з однорідними членами. Для цього правильно визначаєте граматичні основи. У реченні *Вже осінь золотить верхівки дерев і прикрашає багрянцем кущі горобини.* є одна граматична основа осінь золотить і прикрашає, тому це речення просте з однорідними присудками.

У реченні *Осінь тихо підкралася до воріт, і мені стало сумно.* дві граматичні основи – осінь підкралася; стало сумно, поєднаних сполучником **і**, тому це складносурядне речення.

Складносуряд ні речення

- *Проллється дощ – і душам стане світло на зоряних весняних островах (І. Снарська).*
- *Настали ночі темні і глибокі, і в тиші вогкій туляться сади (М. Вороний).*
- *А за вікном на квіти впали роси і соловей затьохкав у кущах. (В.Сосюра.)*
- *Ось помандрують аж за синє море над смутком сіл високі журавлі; і хтось останній на полі дооре вузеньку смужку вогкої землі (Є.Плужник).*

Складнопідрядне речення - це речення, що складається з двох або більше частин, одна з яких - головна, інша — залежна.

Незабаром ми вийшли на простору галявину, де було безліч гарних квітів. [...],(де...)

Складнопідрядні речення

Складнопідрядні речення з підрядними означальними частинами

Складнопідрядні речення з підрядними обставинними частинами

Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними частинами

місця

часу

способу дії

міри і ступеня

умови

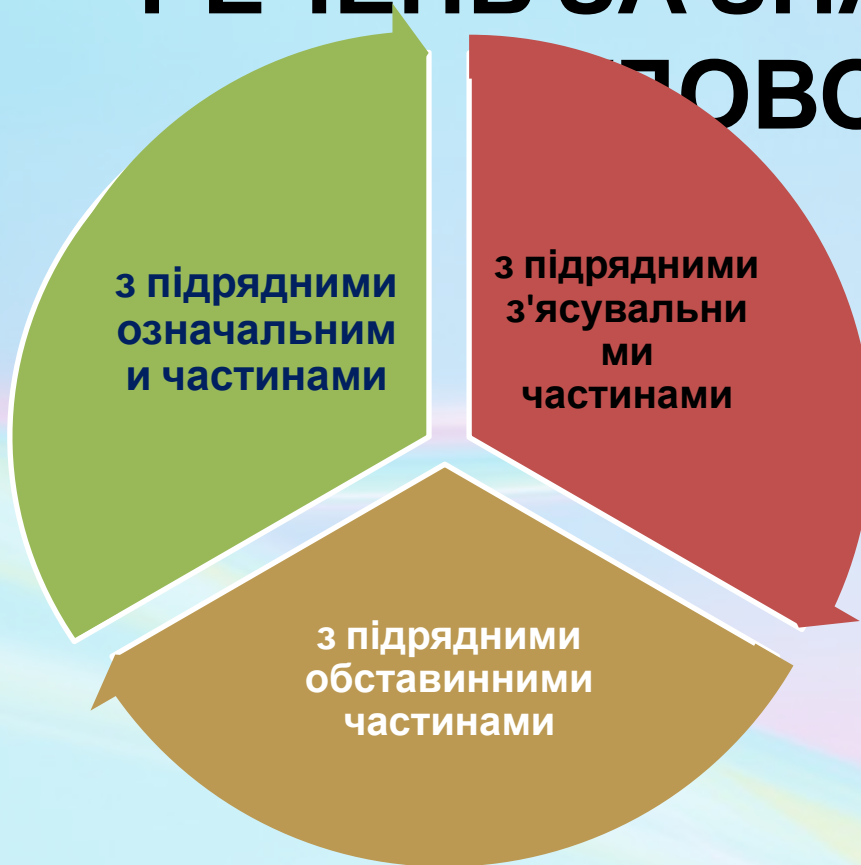
допусту

мети

причини

наслідку

ВИДИ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ ЗА ЗНАЧЕННЯМ І СЛОВОЮ:



Для того щоб визначити вид складнопідрядного речення, потрібно врахувати:

- а) від чого залежить підрядна частина;
- б) засоби зв'язку між частинами;
- в) смислові відношення між частинами.

ВИДИ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ

Вид	Значення підрядної частини	Засоби зв'язку	Питання, на які відповідає підрядна частина
3 підрядними означальними частинами	Пояснює іменник, займенник або іншу частину мови в значенні іменника в головній частині	Сполучні слова: хто, що, який, чий, котрий, де, коли, куди, звідки; сполучники: що, ніби, мов, наче і под.	який? чий? котрий?
3 підрядними з'ясувальними частинами	З'ясовує, пояснює в головній частині значення дієслова-присудка (найчастіше) або іншої частини мови	Сполучні слова: хто, який, чий, котрий, де, куди, звідки, коли, як; сполучники: що, щоб, мов, ніби, наче, неначе і под.	Питання непрямих відмінків
3 підрядними обставинними частинами	Місця Указує на місце або напрям дії головної частини	Сполучні слова: де, куди, звідки	де? куди? звідки?
	Часу Указує на час здійснення того, про що говориться в головній частині	Сполучники: коли, як, після того як, з того часу як, як тільки, щойно, ледве, тільки що; сполучні слова: відколи, поки, доки, аж поки, аж поки	коли? відколи? як довго? з якого часу?

**3
підряд-
ним
и
обста-
винн
ими
части-
нами**

Способу дії і ступеня

Указує на ступінь вияву ознаки або спосіб дії головної частини

Сполучники:
щоб, що, мов, як,
чим... тим, наче,
неначе, ніби;
сполучні слова: як,
скільки, наскільки

**як?
якою мірою?
наскільки? яким
способом?**

Умови

Указує на умову здійснення того, про що йдеться в головній частині

Сполучники:
лк, якщо, якби, коли,
коли б, аби

**за якої умови? при
якій умові?**

Причини

Указує на причину здійснення того, про що йдеться в головній частині

Сполучники:
бо, тому що, через
те що, тим що, у
зв'язку з тим що,
оскільки

**чому?
з якої причини?
через що?**

Мети

Указує на мету здійснення того, про що йдеться в головній частині

Сполучники:
щоб, для того щоб,
аби

**для чого?
з якою метою?**

Порівняльні

Пояснює головну частину через порівняння

Сполучники:
**як, мов, наче,
неначе, немовби**

**як?
подібно до чого?**

Допустові

Указує на факт, усупереч якому відбувається те, про що йдеться в головній частині

Сполучники:
**хоч, хоча, дарма
що, незважаючи на
те що, нехай, нащо**

**незважаючи на що?
всупереч чому?**

Наслідкові

Указує на наслідок дії, про яку йдеться в головній частині

Сполучник
так що

На питання не
відповідає

Складнопідряд ні речення

- *Так приємно з гори полетіти до зір, коли крила – закоханий вітер (І. Снарська)*
- *Я раптом побачив, як падає вниз пошарпане давнє вітрило (П. Мовчан).*
- *Та поміж днів і літ, що змінюють світи, не в'яне в серці цвіт добра і доброти (М. Попадюк).*
- *Живі криниці, що таяться в пущі, в холодну ніч таяться уві сні (І. Снарська).*

БЕЗСПОЛУЧНИКОВЕ СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ -

ЦЕ РЕЧЕННЯ, ЧАСТИНИ ЯКОГО ПОВ'ЯЗАНІ

БЕЗ СПОЛУЧНИКІВ , А ЛИШЕ
ІНТОНАЦІЙНО.

Наприклад:

*СОНЦЕ ГРІЄ , ВІТЕР ВІЄ З ПОЛЯ НА
ДОЛИНУ.*

Я ЗНАЮ : МОВА МАМИНА СВЯТА.

Була б охота - знайдеться робота.

СМИСЛОВІ ЗВ'ЯЗКИ

між частинами безсполучникового складного речення

- 1. Одночасності чи послідовності дій**
- 2. Пояснювальні**
- 3. Причинні**
- 4. Протиставні або зіставні**
- 5. Часові або умовні**
- 6. Наслідкові**

Двокрапка ставиться

1) якщо друга частина виражає зміст першої, доповнює її (такі речення можна перетворити в складнопідрядні з'ясувальні з сполучником **що**):

Мати вірила: земля усе знає.

*(Мати вірила в те, **що** земля усе знає.)*

2) якщо друга частина вказує на причину того, про що йдеться в першій (такі речення можна перетворити в складнопідрядні з підрядними причини з сполучниками

Умовк кобзар сумуючи: щось руки не грають.
*(Умовк кобзар сумуючи, **тому що** руки не грають).*

ТИПЕ СТАВИТЬСЯ

1) якщо друга частина порівнюється з першою або протиставляється їй: (можна замінити складносурядними речення з протиставними сполучниками **а, але**)

Мир буде – війна руйнує.
(Мир буде, **а** війна руйнує.)

2) якщо друга частина виражає наслідок чи є висновком (можна замінити складнопідрядним речення з підрядним наслідку з сполучником **так що**)

Продержало з тиждень морозом - земля залякла, як кістка.
(Продержало з тиждень морозом, **так що** земля залякла, як кістка.)

3) якщо перша частина виражає час чи умову (можна замінити складнопідрядним речення з підрядним часу або умови і вжити сполучники **коли, якщо**)

Прийде осінь – у засіках буде хліб золотий. (**Коли** прийде осінь, то в засіках буде хліб золотий.)
Працюватимеш ударно – дні пройдуть не марно. (**Якщо**

Тестове завдання.

Установіть відповідність між реченням та його видом.

Речення

1. Пригорнись до мого серця і відчуй, що там нема образ.
2. Прилітай до мого саду – я буду завжди тобі рада, а зараз відпускаю лише раз.
3. Як навчусь, як ти, літати, будем зорі віншувати, але зараз відпускаю лише раз.
4. Намалюй собі дорогу, та зараз відпускаю лише раз.

Вид речення

А просте речення

Б складносурядне речення

В складнопідрядне речення

Г безсполучникове речення

Ґ складне речення з різними видами зв'язку

Тестове завдання.

Установіть відповідність між реченням та його видом.

Речення

1. Пригорнись до мого серця і відчуй, що там нема образ.
2. Прилітай до мого саду – я буду завжди тобі рада, а зараз відпускаю лише раз.
3. Як навчусь, як ти, літати, будем зорі віншувати, але зараз відпускаю лише раз.
4. Намалюй собі дорогу, та зараз відпускаю лише раз.

Вид речення

А просте речення

Б складносурядне речення

В складнопідрядне речення

Г безсполучникове речення

Ґ складне речення з різними видами зв'язку

1 В

2 Г

3 Ґ

4 Б

Безсполучнико ві складні речення

- *Дощі перейшли у сніги, повітря запахло морозом (М. Луків).*
- *Ще сонячні промені сплять — досвітні огні вже горять (Леся Українка).*
- *Кружляє парком осінь рання, звучить зажурено мотив (З. Мироненко).*
- *Знаю: вітер ніжний квіт обірве і розвіє цей весняний хміль (З. Мироненко).*

У будові складних речень найчастіше трапляються такі **помилки**:

1. Надмірне ускладнення складнопідрядного речення підрядними частинами. Деякі з них можна замінити дієприкметниковими або дієприслівниковими зворотами.

Неправильно

Підготовку до складання ЗНО організують відповідно до програми, яку оприлюднюють заздалегідь, з використанням найновіших посібників, інформацію про які можна знайти в Інтернеті.

Правильно

Підготовку до складання ЗНО організують відповідно до оприлюдненої заздалегідь програми, використовуючи найновіші посібники, інформацію про які можна знайти в Інтернеті.

2. Відрив підрядного означального речення від пояснюваного слова, що може спричинити двозначність у сприйнятті змісту.

Неправильно	Правильно
<i>Нарада відбулася в кабінеті директора, який знаходився на другому поверсі.</i>	<i>Нарада відбулася в розміщеному на другому поверсі кабінеті директора.</i>

3. Порушення логічних зв'язків між частинами складносурядного речення через неправильне вживання сполучника.

Неправильно	Правильно
<i>Бібліотека отримала нові видання словників, і учнів про це вчасно не повідомили.</i>	<i>Бібліотека отримала нові видання словників, але учнів про це вчасно не повідомили.</i>

3. Редагування речень

- - *Зредагуйте подані речення. Які норми в них порушені? Визначте тип кожної з виправлених помилок.*
- 1. Усі, хто бажають взяти участь у конференції, повинні зареєструватися. 2. Якщо присмоктування кліща попередити не вдалося, необхідно його обережно видалити і обстежити безкоштовно на зараженість вірусом кліщового енцефаліту в бактеріологічній лабораторії. 3. Багато різних битв відбулося на землі, і всі вони доводять, що не обов'язково війною, а в межах розуму можна домовитися з будь-яких питань. 4. Людський потік через наш двір перекрити навряд чи можливо. А як хочеться, щоб він був прикрасою і школи, і селища.

Звір написане

- Усі, хто бажає взяти участь у конференції, повинні зареєструватися. Якщо ви виявили на собі кліща, обережно видаліть його і здайте на обстеження на зараженість вірусом кліщового енцефаліту в бактеріологічну лабораторію. Багато різних битв відбулося на землі, і всі вони доводять, що війна — не краще вирішення проблем, завжди слід намагатися вести мирні переговори з будь-яких питань. Як хочеться, щоб шкільне подвір'я було прикрасою і школи, і селища! Але якщо перекрити людський потік, який проходить через нього, навряд чи можливо, слід прокласти зручні тротуари і саджати квіти на вільній території.

Установіть

відповідність

1. Просте речення

2. Складне безсполучникове речення

3. Складнопідрядне речення

4. Складносурядне речення

А. Спустила ніч свої пухнасті крила, незримо ткалися зоряні мости...(В. Тарасенко).

Б. Я край вікна дивлюся на ліхтар, що жовтим оком блимає крізь скельця (Н. Баклай).

В. В новорічну ніч я топила піч, і гарячий дух доторкався пліч (Л. Рубан).

Г. Осінній день ввірвався в літо, вітрами й холодом дихнув, дощем пройшов несамовито, у димарі старім загув (Л. Федорук).

Теорія роботи

З наведених простих речень складіть три складних, використовуючи різні засоби зв'язку (безсполучниковий, зі сполучником сурядності, зі сполучником підрядності)

- 1. Миттєво між хмарами з'явилося яскраве сонце.*
- 2. Сніг заграв різнобарвними кольорами.*

Вправа- відновлення

Допишіть прислів'я, використовуючи довідковий матеріал.
Речення якого виду утворилися?

1. Треба нахилитися...
2. Хто людям добра бажає...
3. Не копай другому яму...
4. Ніколи іншому не бажай того...
5. У нього стільки правди...
6. Не шукай в інших правди...
7. За двома зайцями не женись...

Довідковий матеріал: там і пригодився; але з головою; як соловей без пісні; що вгору щетиною; в кого кожуха нема; як його малюють; щоб з криниці води напиться; той і собі його має; бо й сам упадеш; чого собі не хочеш; як у решеті води; коли в тебе її нема; бо й одного не піймаєш.

8. *Лиха тому зима...*

9. *Хоч не з красою...*

10. *Не будь тією людиною...*

11. *Людина без Вітчизни...*

Робота з підручником

- Вправа 233, 240, 245 письмово

Вправа 1. Граматична трансформація

- *Перетворіть прості ускладнені речення на складні, замінивши відокремлені члени підрядними реченнями.*

1. Пройшовши з кілометр, вони знову побачили короткі спалахи й темні постаті в житах. 2. Неподалік від їхньої убогої хати стояв розкішний будинок, оточений густим садом. 3. Не спитавши броду, не лізь у воду. 4. З-поміж багатьох поданих страв найсмачнішою вважалася камбала, приготовлена способом, відомим лише господаркам Лебединого острова. 5. Ішли межі стін, грубо зложених з сірого каменю, вишитих блідими перами папороті. 6. Над головами простиралося небо, повне загадкових світів. 7. Маючи в серці стільки доброти, чи ж можна служити злій справі? 8. Виткнулася валка саней, навантажених великими дубовими колодами.